

L'art i la contingència

Núria Perpinyà
Els privilegiats
Empúries, Barcelona, 2007
325 pàgs.

Allò que primer crida l'atenció de la darrera obra de Núria Perpinyà és la forma. O millor, la combinació al text de dues formes a priori incompatibles: una seqüència narrativa més o menys canònica, i una altra que segueix les convencions del text dramàtic. Una dualitat de formes que es correspon amb un repartiment de funcions de les respectives seqüències textuales, que hi queden perfectament definides, però que també respon als dos vessants que presenta l'obra. Així, l'autora ha apostat per *contar* l'acció, els esdeveniments de l'obra, caracteritzar els personatges, situar espai i temps, etc., a partir de les seqüències teatrals, mitjançant els diàlegs i les mínimes acotacions referides sempre als personatges; n'és el vessant més anecdòtic, l'argument d'*Els privilegiats*. Al mateix temps, limita el narrador a l'àmbit de les idees, de la reflexió al voltant de l'art, dels seus usos, de la relació amb la societat, de la utilització que se'n fa; fins i tot, a una certa funció *fàtica* que fa present en ocasions els receptors de l'obra, i que el situa ben a prop, en conseqüència, també del gènere assagístic. I és ací on trobem els aspectes més interessants del text, en oposició a un argument bastant més monòton i innocu, que hi aporta poques coses.

Un argument que explica la història del museu Filantròpic, situat al petit poble de Telamós, i el canvi que s'hi operarà: la transformació d'un museu local —basat a parts iguals en còpies d'obres mestres de l'art de tots els temps i en retrats d'habitants il·lustres del poble donats per les famílies després de la defunció d'aquests— en un ambiciós museu de l'art més avantguardista i innovador. D'un museu decadent, vuitcentista, que es mor d'a-

vorriment en un petit poble de províncies, a un temple a la postmodernitat. I un argument que parla, sobretot, dels vigilants del museu, dels d'abans i dels de després del canvi, i de les relacions que s'estableixen entre ells, amb l'art que s'exposa al museu i també amb el poder que en dirigeix el rumb. A l'estil del Saramago més recent —i més prescindible, per cert—, aquesta part més estrictament argumental es llegeix sovint com una al·legoria que converteix el microcosmos limitat i fins a cert punt claustrofòbic del museu en imatge social que inclou les relacions de poder, el joc entre els poders evidents i els ocults, l'esclavitud del treballador, els conflictes pel contacte de cultures, la buidor de la modernitat per la modernitat, etc. I, per damunt de tot això, el final d'una determinada manera de concebre el món, sota l'impuls d'una modernitat agressiva i dinamitadora; els canvis en l'entorn i el desarelament que s'hi associa.

El fet, però, d'encomanar a la part més teatral de l'obra determinats aspectes com la pròpia caracterització dels personatges, fa que aquests hi apareguen descrits a partir del llenguatge que fan servir, de l'argot, de l'accent, de les pauses de la indecisió o fins i tot de la recurrència a tractar d'uns temes determinats. Una caracterització que, en la pràctica, suposa una sèrie d'arquetips molt exagerats, en uns casos; mentre que en altres queda reduït a un joc més aviat ingenu en què la parla es maquilla amb suposats —i macarrònics— accents italians, francesos, etc., i amb la inclusió de paraules en aquests idiomes que esquitxen un discurs en català. Així les coses, l'anècdota que s'explica a *Els privilegiats* va perdent interès a mesura que avança la novel·la, fins a apropiarse a un esperpent que busca una comicitat que no sempre s'aconsegueix, mentre la part escrita en forma de narració va guanyant pes al mateix temps que ho fa aquell discurs més assagístic. Un discurs recorregut per una certa dosi de sarcasme, que apunta a l'excessiva sublimació de l'art; un component d'ironia sobre la importància relativa d'aquest davant d'altres coses més prosaiques, però imprescindibles: «Al món li sobra art i li falta justícia», hi llegim. Una tesi, però, que potser no en justifica l'embolcall.

Pere Calonge

Berlín, Mèxic

Albert Forment
El signe de Saturn
Bromera, Alzira, 2007
324 pàgs.

Una estranya barreja de personatges històrics i inventats recorre els sòrdids escenaris d'*El signe de Saturn*, d'Albert Forment —Premi Enric Valor 2006—, una altra novel·la de ressons codidavincians (més encara, potser, que la respectable *Inquisitio*, d'Alfred Bosch, i que aquest em perdone per la reiteració fàcil): un historiador de l'art, un museu important, uns càrrecs poderosos i una recerca, tot i que sense persecució explícita, que resulta angoixant tot i tractar-se de simples quadres.

El protagonista, Juan Manuel Calasso, és un gran especialista en un reconegut autor de pintura mural, encara que mai ha exercit com a tal: porta una vida senzilla, fent de conserge. Calasso es veu de la nit al matí contractat per un influent museu madrileny que compta amb un pressupost anual com el de l'Ajuntament de Gandia. Haurà de viatjar enllà de l'Atlàntic i enllà del llac de Constança per resseguir la trajectòria artística del pintor, republicà exiliat arran de la Guerra Civil Espanyola, per tal de preparar-ne una exposició.

Pel que he pogut saber, aquest pintor no és altre que Josep Renau, encara que al llibre se'l bateja com a Leonard Torres. Al costat d'aquest nom, però, n'apareixen d'altres corresponents a persones reals: pintors com Siqueiros o Rivera, escriptors com Max Aub o revolucionaris com Trotski. La biografia diguem-ne enciclopèdica de Leonard Torres i la de Renau, de fet, coincideixen —fins i tot quant a l'autoria dels murals i pintures esmentats a la novel·la—; tanmateix, el nostre autor hi afegeix la seua bona dosi de ficció i detalls imaginaris.